

הקשר אל יהדות התפוצות: כל ישראל ערבים זה בזה חינוך ממלכתי (צעירים) (יחידה מס' 3)

רציונל הפעילות – למנחה

יחידה זו נוגעת בנושא של היחס כלפי יהדות התפוצות דרך עיסוק בערכות ההדדית הכלל-יהודית (הרעיון של 'כלל-ישראל'), כתופעה היסטורית (גם בעבר הקרוב ובהווה) שממנה ניתן ללמוד על האופן שבו העם תפס ותופס את עצמו.

יחידה זו אינה עוסקת בעצם שייכותו של המשתתף לעם היהודי ובמודעותו לכך, אלא מניחה זאת כנקודת מוצא. (אם מתברר שיש צורך בשכנוע המשתתפים בכך – עיינו ביחידה מס' 1 במערך).

הרעיון המנחה של היחידה הוא שבתולדות העם היהודי קיימים ביטויים מרשימים להתגייסות של יהודים במקומות מסוימים לעזרת יהודים במקומות אחרים – מה שמעיד על רגשי הערכות ההדדית שחצו גבולות של קהילה וארץ. מכך ניתן הן ללמוד על תודעתו העצמית של העם, הן לשאוב השראה, וכמובן – לבחון כיצד ניתן לבטא זאת כיום.

היחידה מפתחת תחילה את הרעיון של ערכות הדדית, המתבטאת בדרך כלל בעיקר במעגלים הקרובים אלינו. לאחר מכן, היחידה עוברת למעגלים היהודיים הרחבים יותר, ובאמצעות הדוגמאות הללו ממחישה את ייחודיות התופעה.

חלק א' תפקידו להציף באופן ראשוני את המרחב הרעיוני של נתינה וערכות הדדית, לבחון אילו היבטים של ערכות הדדית הם מכירים מחייהם, ולבחון כמה מהם מתרחשים במעגלים הקרובים אלינו גיאוגרפית וקהילתית – עם הדומים והקרובים לנו. [דגש למנחה: בקבוצות צעירים בחינוך הממלכתי, לא נתעכב על שאלת התיעדוף בין סיוע ליהודים לבין סיוע ללא-יהודים. החשש הוא שהאפשרות של העדפת סיוע ליהודים תתפרש לחלק מהמשתתפים כגזענות. אם הקבוצה עברה יחד גם את יחידה מס' 1 (שייכות), ואם לתחושת המנחה יש קרקע לדיון בוגר על כך, אז ניתן להיכנס אליו].

מכאן נדלג בחלקים הבאים אל המרחב היהודי, מתוך הנחה שההתגייסות היהודית חובקת-העולם אינה מובנת מאליה על רקע המציאות של 'עניי עירך קודמים'. לכן תופעות אלו מדגישות את קיומו ואת מרכזיותו של מעגל ההשתייכות היהודי.

חלק ב' מזמין את המשתתפים לבחון את עמדתם ביחס לאחריות של יהודים ברחבי העולם אלה כלפי אלה. לאחר מכן, חלק ג' מציג למשתתפים מקרים מרכזיים של התגייסות יהודית כלל-עולמית. בזוגות או בקבוצות קטנות, המשתתפים ידונו במה ניתן ללמוד מהתגייסות חובקת-עולם זו, ויבחנו את עמדתם ביחס לביטויים הראויים בעיניהם של ערבות הדדית יהודית כוללת.

הקשר בתוך סדרת המערכים

זוהי יחידה מס' 3 בתוך מערך בן 4 יחידות לימוד ושיח. כל אחת מהיחידות תוכננה כך שתוכל לעמוד בפני עצמה, אך הן גם משלימות זו את זו ויוצרות יחד תמונה מקיפה יותר של עיסוק בנושא היחס אל יהדות התפוצות. יחידה מס' 1 נוגעת בנושא זה דרך שאלת מעגלי השייכות והזהות של היחיד: באופן כללי – לאילו קבוצות אני שייך? איזה מקום תופסת השתייכות בזהות שלי? ובאופן ספציפי – מה מקומה של השתייכותי לעם היהודי בתוך מכלול הזהויות שלי? ובפרט, מה בין השייכות למעגל 'הישראלי' לבין השייכות למעגל 'היהודי'? יחידה מס' 2 נוגעת בנושא דרך עיסוק במדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי: צבינה היהודי של המדינה והנגיעה שיש לכך ליהדות התפוצות; השפעת המדינה (ברצונה ושלא ברצונה) על יהדות התפוצות; באפיקי ההשקעה האפשריים של המדינה ביהדות התפוצות; ובהשפעה של יהדות התפוצות על המדינה. היחידה הנוכחית (מס' 3) נוגעת בנושא כאמור דרך עיסוק בערבות ההדדית הכלל-יהודית. יחידה מס' 4 נוגעת בנושא דרך מבט על המאפיין העקבי בהיסטוריה היהודית של קיום יהודי בכמה מרכזים גיאוגרפיים במקביל, ולרוב בשני מרכזים גדולים ('ירושלים ובבל' כשם-קוד). נבחן מה ניתן ללמוד מהניסיון העשיר שיש לעמנו בקיום מפוצל מסוג זה.

מטרות הפעילות

- מה אני רוצה שהם יידעו? 'כלל ישראל' הוא מושג עתיק יומין המספר את הסיפור של הקשר המיוחד הקיים בין יהודים שונים ברחבי העולם. לאורך ההיסטוריה היהודית היו דוגמאות רבות לשיתופי פעולה, סיוע ופעולות של ערבות הדדית בין קהילות במקומות שונים בעולם - דוגמאות אלו ניתן למצוא גם כיום. הקשר בין היהודים בישראל ליהודים שאינם כאן יכול לקבל השראה מהרעיון של 'כלל ישראל'. מדינת ישראל נהנתה לאורך ההיסטוריה מהמימוש של עקרון זה.
- אילו רגשות אני מעוניין להפעיל אצלם? להגביר את הנכונות לקחת חלק בעזרה הדדית. ספציפית, לחזק את רגשות הערבות עם יהודים אחרים ברחבי העולם.
- איזו עמדה אני רוצה לטפח בהם? ליהודים ברחבי העולם יש אחריות אלה כלפי אלה. למדינת ישראל יש אחריות מיוחדת בתור הריכוז העיקרי והעצמאי של יהודים בעולם. המדינה צריכה ויכולה לסייע לקהילות יהודיות בחו"ל בעת משבר ובעת שגרה. בה בעת, ראוי גם שנקבל סיוע מאחרים.
- איזו התנהגות אני רוצה לטפח בהם? סקרנות כלפי הנושא > הוקרת תודה על "הפירות" מהן נהנתה ישראל לאורך השנים במימוש של עקרון זה (וממשיכה להנות).

מהלך הפעילות (60 דקות)

- פתיחה (5 דקות)
- חלק א - הכרות וחיבור אישי (10 דקות)
- חלק ב - כלל ישראל - דיון מבוסס היגדים (15 דקות)
- חלק ג - דוגמאות למימוש 'כלל ישראל' בעת המודרנית (20 דקות)
- דיון מסכם (10 דקות)

*פתיחה (5 דקות)

המנחה יציג עצמו בקצרה

1. מי אני
2. מה אנחנו הולכים לעשות היום (ממבט על)

חלק א' - הכרות וחיבור אישי (10 דקות)

1. המנחה יוביל סבב בו כל משתתף מציג עצמו בקצרה (בהתאם לרמת ההכרות).
 1. בסבב, נבקש מהמשתתפים לספר על מיזם סיוע / עזרה הדדית שהם מכירים מסביבתם.
 2. המנחה ירשום על לוח את מעגלי הקירבה של המיזמים שהוזכרו (קהילה קרובה, יישוב, מדינה, מדינה שכנה, מקום אחר בעולם, וכו')
2. מה אנחנו יכולים ללמוד מהתמונה שהצטיירה לגבי מעגלי הקירבה של מיזמי הסיוע? הרוב במעגלים קרובים? התפלגות שווה?

חלק ב' - כלל ישראל ודיון מבוסס היגדים (15 דקות)

1. נקריא בפני הקבוצה מספר היגדים ונבקש מהמשתתפים להסתדר לאורך החדר לפי מידת ההסכמה (צד אחד של החדר - מאוד מסכים/ה; צד שני - מאוד מתנגד/ת). לאחר כל היגד, נבקש מחלק מהמשתתפים להרחיב על עמדתם. (כל ההיגדים לקוחים מתוך מדד התפוצות של משרד התפוצות - ראו סעיף 4 להלן).
 - אני מרגיש/ה שיהודי התפוצות הם אחים שלי
 - ליהודי התפוצות וליהודים בישראל יש גורל משותף למרות שהם חיים במדינות שונות
 - כשאני שומע/ת על יהודי שמותקף על רקע אנטישמי בחו"ל זה מטריד אותי באופן אישי
 - אני מרגיש/ה אחריות אישית על כל יהודי בעולם גם אם הוא בחר שלא לעלות לישראל
 - אם יהודים בעולם סובלים מבעיות כלכליות או אסונות טבע, יש מחויבות מוסרית לקהילות יהודיות אחרות בעולם לעזור להם
 - הייתי מוכן/ה לתרום מכספי לפרויקטים של חיזוק הזהות היהודית בתפוצות
2. אפשרות להיגדים נוספים, שמתייחסים ספציפית למדינה (במיוחד אם הקבוצה עברה כבר את יחידה מס' 2, על מדינת הלאום. ואז אפשר לפתח בהמשך דיון על הדומה והשונה בין זיקתנו כפרטים ליהדות התפוצות לבין זיקתנו כחלק ממדינה).
 - מדינת ישראל אחראית להמשך הקיום היהודי גם בתפוצות ולא רק בארץ
 - למדינת ישראל יש אחריות לביטחונם של יהודי העולם הסובלים מהתקפות אנטישמיות
 - אם יהודים בעולם סובלים מבעיות כלכליות או אסונות טבע, למדינת ישראל יש מחויבות מוסרית לעזור להם גם אם הם אינם עולים לארץ

- מדינת ישראל צריכה להשקיע משאבים בזהות היהודית של קהילות בתפוצות כמו שהיא משקיעה בתרבות וזהות יהודית בישראל
- השקעה בחיזוק ושמירה על זהות העם היהודי בתפוצות חשובה לא פחות מהקמת יישוב יהודי חדש בנגב או בגליל
- חשוב מאוד שמדינת ישראל תשלח נציגים ישראלים (שליחים) לקהילות בתפוצות לחיזוק הקשר עמן
- 3. מתודות נוספות להפעלת הקבוצה בהתאם למידת שיתוף הפעולה:
 - הרמת יד
 - עמידה בשורה והתקדמות אל עבר המנחה או עמידה במקום בהתאם להסכמה / אי הסכמה של המשתתפים כלפי ההיגדים.
- 4. לאחר ההפעלה, ניתן להציג למשתתפים את תוצאות מדד התפוצות בהיגדים הללו. **[דגש למנחה: לצעירים – להציג תשובות של 'כלל הציבור' בלבד. לא להציג נתונים מחולקים לפי מגזר, כדי לא לגלוש לדיונים מגזריים.]**

- חלק ג' - דוגמאות למימוש 'כל ישראל ערבים זה בזה' בעת המודרנית (20 דקות)
1. צפייה בסרטון: **אתריות הדדית** - המרכז לחינוך לעמיות יהודית (1:26 דקות)
 2. נשאל את המשתתפים: מה דעתכם על הרעיון של ערבות הדדית כלל-יהודית?
 3. נציג בפני הקבוצה את **נספח א'** ובו דוגמאות למימוש הרעיון של 'כל ישראל ערבים זה בזה', בעת המודרנית ובעבר הלא-רחוק של העם היהודי.
 4. נבקש מהם להתחלק לזוגות לעיין במסמך ולכתוב לעצמם נקודות סביב השאלות הבאות -
 - מה לדעתכם גרם לאותם גורמים/אנשים להירתם למען יהודים אחרים?
 - האם דוגמאות אלו הפתיעו אתכם? חידשו לכם?
 - היזכרו בדוגמאות של מיזמי סיוע שהזכרנו בפתיחה. רבים מהם פועלים במעגלים הקרובים לנו, באופן שמבטא את הרעיון של "עניי עירך קודמים" (שמוצע כעיקרון הכרעה ראוי בתלמוד הבבלי, מסכת בבא מציעא, דף ע"א). מה דעתכם על כך בהקשר של ההתגייסות היהודית חובקת-העולם? האם זה מנוגד לעיקרון 'עניי עירך קודמים' - או שזה דווקא מממש אותו? מהי בעצם 'עירך'?
 - איך ערבות הדדית נראית עם יהודי התפוצות? כיצד ניתן לבטא את הקשר?

5. נבקש מהקבוצות לשתף במעגל את התובנות שעלו להן לאור השאלות המנחות.

דיון מסכם (10 דקות)

1. נעבור בקצרה על מהלך הפעילות.
2. נתייחס ל-'מוקשים' או נקודות אי-הסכמה שעלו במהלך הפעילות.
3. המנחה יציע נקודות סיכום אישיות שלו על הנושא לאור הפעילות.
4. המנחה יציע אפשרויות להיות מעורב בתחום הקשר עם יהודי העולם ולהרחיב את הידיעה דרך הנספח של "עכשיו לאן?".